

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““

(COM(2022) 230 final)

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrust (EL) 2021/1060, määrust (EL) 2021/2115, direktiivi 2003/87/EÜ ja otsust (EL) 2015/1814“

(COM(2022) 231 final – 2022/0164(COD))

(2022/C 486/25)

Raportöörid: **Stefan BACK**

Thomas KATTNIG

Lutz RIBBE

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 6.6.2022 Euroopa Ülemkogu, 3.6.2022 Euroopa Komisjon, 28.6.2022
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304; Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 lõige 2
Täiskogu otsus	21.9.2022
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	7.9.2022
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2022
Täiskogu istungjärk nr	572
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	220/01/07

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee esindab kodanikuühiskonda, keda praegune järsk hinnatõus põhjendamatult mõjutab. Seetõttu juhib komitee enne kava „REPowerEU“ sisu käsitlemist tähelepanu sellele, et paljusid praegu lahendamist vajavaid probleeme oleks olnud võimalik ära hoida või vähemalt piirata, kui sõltuvust energiaimportidest oleks vähendatud, nagu Euroopa Komisjon viimastel aastatel soovitas. Komitee tuletab meelde Euroopa Liidu 2014. aasta energiajulgeoleku strateegiat ja 2015. aasta energialiidu strateegiat, mille kohaselt ei ole EL ikka veel väliste energiavarustuse häirete suhtes piisavalt kaitstud. Samuti kutsuti neis liikmesriikide ja ELi tasandi poliitikakujundajaid üles elanikele selgitama valikuid, mis on seotud meie sõltuvuse vähendamisega teatud kütustest, energiatarnijatest ja tarneteedest. Ent enamik poliitikuid ja suur osa meie ühiskonnast oli odavate fossiilkütuste varudest pimestatud ega suutnud järgida ettevaatuspoliitikat. Praegune olukord on sellise hooletuse kurb tagajärg. Komitee peab kahetsusväärseks, ELil on olnud vaja sõda Ukrainas ja sellest tulenevaid moonutusi Venemaa energiatarnes, et juhtida tähelepanu sellele esmatähtsale energiajulgeoleku küsimusele ja käivitada REPowerEU kavas esitatud meetmed, mille eesmärk on tagada sõltumatus Venemaa energia importidest.

1.2. Komitee väljendab heameelt REPowerEU kava eesmärgi üle muuta EL Venemaa gaasi- ja naftatarnest sõltumatuks ning nõustub nelja samba lähenemisviisiga: säästa energiat, mitmekesistada gaasitarneid, asendada fossiilkütused taastuvenergiale ülemineku kiirendamise kaudu ja leida rahastamislahendusi. Komitee võtab teadmiseks vahetegemise meetmete vahel lühikeses ning keskmises ja pikas perspektiivis.

1.3. Komitee rõhutab vajadust tagada varustuskindlus võimalikult taskukohase hinnaga nii tarbijatele kui ka tööstusele ning juhib tähelepanu sellele, et energiaravustus, mis põhineb peamiselt Euroopa taastuvenergia ja vähese CO₂ heitega energiaallikatel, annaks suure panuse heakskiidetud energiajulgeolekusse.

1.4. Sellega seoses juhib komitee tähelepanu kavandatud kliimameetmete sotsiaalfondi pakutavatele toetusvõimalustele ja ettevõtjate puhul riigiabi ajutise kriisiraamistiku suunistele. Eesmärk peab olema ülemineku hõlbustamine.

1.5. Komitee on seisukohal, et kava raames tehtavaid jõupingutusi tuleb pidada piisavaks, pidades silmas tarneolukorra kiireloomulisust. Seetõttu nõustub komitee vajadusega paindlikkuse järele fossiilkütuste ja vähese CO₂ heitega kütuste, kivisöe ja tuumaenergia kasutamisel üleminekuperioodil. Seda perioodi tuleb hoida võimalikult lühikesena, see ei tohi tekitada uusi sõltuvusi ega kahjustada jõupingutusi saavutada kliimaneutraalsus võimalikult kiiresti, hiljemalt 2050. aastaks. Seejuures tuleb silmas pidada, et tuumaenergia staatuse küsimus jääb lahtiseks ja praegu iga liikmesriigi enda otsustada.

1.6. Arvestades olukorra kiireloomulisust ja ettenägematute häirete ohtu Venemaa energiatarnetes, peab komitee oluliseks meetmeid, mida saab rakendada kohe – eelkõige väga suurt energiasäästu, samuti partnerluslepinguid ja uute algatuste varajast rakendamist. Komitee juhib tähelepanu ohule, et praeguse kriisi kombineeritud majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed seavad demokraatliku süsteemi surve alla, kui ei leita piisavaid lahendusi.

1.7. Komitee toetab ettepanekut suurendada energiatõhususe 2030. aasta eesmärki paketi „Eesmärk 55“ kavandatud 9%-lt 14%-le ning pooldab üldisi jõupingutusi vähendada gaasitarbimist 2030. aastaks hinnanguliselt 30%. Komitee väljendab heameelt ka hiljuti vastu võetud nõukogu määruse üle, milles käsitletakse gaasi kasutamise 15%-list kooskõlastatud vähendamist 2022.–2023. aasta talvel, ning rõhutab, et säästmise suutlikkus on liikmesriigiti erinev. Uute ettepanekute kõrgem tase näitab ka seda, et vaja on olnud Ukraina sõjast tingitud pakilisust, et viia eesmärgid uuele tasemele. Komitee toetab eelkõige varaseid energiasäästumeetmeid, nagu üksikkasutajate energiasäästmine, mille komisjon algatas koostöös Rahvusvahelise Energiaagentuuriga, samuti turupõhiseid meetmeid, nagu vähempakkumised ja tarbimiskajameetmed.

1.8. Samuti kutsub komitee kaasseadusandjaid üles järgima komisjoni palvet lisada kavas esitatud suurem energiasäästu eesmärk paketti „Eesmärk 55“, et võita aega, mis on praeguses olukorras väga oluline.

1.9. Seoses impordi mitmekesistamisega juhib komitee tähelepanu võimalustele, mida pakuvad vabatahtlik ühisost ELi energiaplatformi kaudu ja uued energiapartnerlused, mida saab kohe rakendada. Komitee kutsub siiski komisjoni üles töötama enne ebademokraatlike või poliitiliselt ebastabiilsete riikidega partnerlussuhete sõlmimist välja geopoliitilise energiaimpordi strateegia, võttes arvesse ka energia- ja kliimakriisi.

1.10. Komitee toetab taastuvenergia osakaalu suurendamist ELi energiaallikate jaotuses ja toetab kindlalt komisjoni soovi lisada kavas ette pandud 45% osakaal paketti „Eesmärk 55“.

1.11. Nende veel kaugemale ulatuvate eesmärkide saavutamiseks tuleb importida mitmeid tehnilisi seadmeid, sest ELil ei ole enam tootmisvõimsust. Näiteks imporditakse päikesepaneelid peamiselt Hiinast. Seega sõltuvad fossiilsed energiaallikad mitte ainult impordist, vaid ka vajalikest seadmetest. Komitee kutsub kõiki poliitikakujundajaid üles aktiivselt edendama taastuvenergiaseadmete, sealhulgas akusalvestuse tootmiskohtade laiendamist Euroopas. ELi päikeseenergiatootjate liitu võib pidada esimeseks sammuks.

1.12. Siiski on vaja tohtuid investeeringuid, et suurendada taastuvenergia osakaalu ELi energiaallikate jaotuses. Samas on avaliku sektori investeeringute osakaal CO₂ heite vähendamise tehnoloogiate teadus- ja arendustegevusse ELis väiksem kui teistes tähtsamates majandusriikides ja see ohustab ELi konkurentsivõimet peamiste tulevikutehnoloogiate valdkonnas. Komitee märgib, et rohepöörde ja varustuskindluse jaoks on vaja piisavat taastuvenergia õiget kombinatsiooni, et elektrifitseerimine ja saastevaba vesiniku tootmine oleksid edukad, välja arendataks salvestustehnoloogiad ja täielikult kasutataks ära digipöörde pakutavad võimalused. Seetõttu on endiselt tähelepanuväärne vajadus teadus- ja arendustegevusse investeerimise järele.

1.13. Komitee rõhutab lisaväärtust, mida pakuvad ettepanekud, mis käsitlevad taastuvenergiaprojektidele loa andmise kiirmenetlust ja selliste projektide jaoks eelisarendusalade määratlemist. Komitee rõhutab taas, et kui järgida soovitusi kohaldada neid põhimõtteid varakult, tooks see kaasa lisaväärtust.

1.14. Seejuures juhib komitee tähelepanu taastuvate energiaallikate, sealhulgas vesiniku omamaise tootmise tähtsusele. Kuid ta rõhutab ka asjaolu, et mõned prioriteetsed taastuvad energiaallikad, nagu vesinik, ei pruugi olla kohe kättesaadavad piisavas koguses ja/või taskukohase hinnaga. Et keskpikas perspektiivis oleks võimalik loobuda eespool punktis 1.3 esitatud üleminekulahendustest, on oluline töötada välja Euroopa CO₂ heite vähendamise poliitika, milles pööratakse eritähelepanu valdkondadele, kus heidet on raske vähendada (suurest soojusest sõltuvad tööstusharud, aga ka üürnikud kortermajades ja transport). Sobivad vahendid on juba olemas (nt CO₂ heite hinnavahe lepingud ja omatarbeks kollektiivselt toodetud energia). Need vahendid tuleb kasutusele võtta võimalikult kiiresti, pidades silmas sotsiaalset mõju ja vajadust tagada ettevõtjate rahvusvaheline konkurentsivõime.

1.15. Mis puudutab taastuvaenergia arendamise potentsiaali, siis juhib komitee tähelepanu omatarbeks toodetud energia tarbimise, taastuvenergiakogukondade ja energia jagamise potentsiaalile. Kavas see küll kajastub, kuid kahjuks selles ei selgitata, kuidas selliste tegevuste ees seisvad tõkked kõrvaldada.

1.16. Komitee rõhutab ka, kui olulised on liikmesriikide käitumismustrid ja traditsioonid, mis mõjutavad kestlike energiaallikate jaotuse valikuid. Komitee toetab olemasolevate ressursside ulatuslikumat kasutamist taastuvenergia arendamiseks. Arvestades riikide erinevaid valikuid, tuleks soodustada mitmekülgset. Seetõttu tuleks kasutada mitmesuguseid taastuvaid ja vähese CO₂ heitega energiaallikaid, mis sobivad majanduslikult ja ökoloogiliselt uude energiasüsteemi, mis põhineb peamiselt Euroopa energiaallikatel. Komitee võtab teadmiseks, et tuumaenergia staatus on seni jäänud lahtiseks ja praegu on see jäetud iga liikmesriigi enda otsustada.

1.17. Komitee nõustub, et taastuvaid energiaallikaid, salvestus- ja jaotusvõrke tuleks käsitleda ülekaalukalt avalikes huvides olevana, kuid oleks soovinud näha paremat selgitust, kuidas see konkreetsetel väljajätkel näeks. Komitee on juba oma varasemates arvamustes juhtinud tähelepanu elektriautode suurele potentsiaalile strateegilisel elektri salvestamisel. Kahjuks ka seda kavas ei käsitleta.

1.18. Investeeringute osas märgib komitee ära vajaduse võtta suurema tähelepanu alla võimalik positiivne mõju tööhõivele ja piirkondlikule majandusele ning selle, kui oluline on siduda energia- ja kliimaaspektid sotsiaalse ja piirkondliku ühtekuuluvusega.-

1.19. Komitee peab kahetsusväärseks, et kavas ei käsitleta piisavalt avaliku sektori rahastamise refinantseerimist, mis võiks toimida algkapitalina, et meelitada ligi erainvesteeringuid energiasõltumatusesse. Üks võimalus võiks olla sihtotstarbeline maks kõrgetest nafta- ja gaasihindadest saadud juhuslikele kasumitele. Komitee mõistab, et sellise meetme puhul peab olema valvas, et vältida seda, et nii pärsitaks investeeringuid taastuvatesse ja vähese CO₂ heitega energiaallikatesse.

1.20. Hiljutine nõukogu määrus gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmete kohta ja sellele lisatud teatis „Säästame gaasi turvalise talve nimel“ on samm õiges suunas, et parandada kriisiks valmisolekut. Küll aga soovib komitee näha üldisemat kriisiraamistikku, mis sobiks sellise ulatusega kriisiga toimetulemiseks, mis on praegu ELis Ukrainas toimuva sõja tõttu.

1.21. Komitee võtab teadmiseks komisjoni presidendi hiljutised märkused ELi energiaturu praeguse struktuuri puudulikkuse ja elektrituru reformimise vajaduse kohta. Komitee väljendab heameelt kavatsuse üle uurida võimalusi elektrituru optimeerimiseks, kuid rõhutab, et igale ettepanekule peab eelnema põhjalik mõjuhindamine.

1.22. REPowerEU kava, mis igal juhul vajab suurt rahastust, on praeguses finantsraamistikus väga raske rahastada. Sellega seoses rõhutab komitee, kui oluline on kehtestada tasakaalus eelarve nõue, et investeeritaks meie ühiskonna sotsiaal-ökoloogilisesse käitumisse ⁽¹⁾.

2. Arvamuse taust

2.1. Teatise „Kava „REPowerEU““ ⁽²⁾ pakub Euroopa Komisjon välja tervikliku meetmekogumi, mille eesmärk on vähendada ELi sõltuvust Venemaa fossiilkütustest, kiirendades üleminekut puhtale energiale, ja ühendada jõud, et saavutada vastupidavam energiasüsteem ja tõeline energialiit. Kava koosneb neljast sambast.

2.2. Esimeses sambas käsitletakse energia säästmist: parema energiatõhususe kaudu energiatarbimise vähendamine 2030. aastaks veel 5 % võrra lisaks paketi „Eesmärk 55“ kavandatud 9 %-le ⁽³⁾. Gaasitarbimise puhul saavutatakse paketi „Eesmärk 55“ 2030. aastaks üldine vähenemine 30 % võrra. Komisjon on palunud kaasseadusandjatel lisada see ettepanekpaketti „Eesmärk 55“, enne kui see vastu võetakse. Kohese lühiajalise meetmena algatab komisjon koos Rahvusvahelise Energiaagentuuriga energiasäästukampaania, mis on suunatud üksikisikute ja ettevõtjate valikutele, ning soovib liikmesriikidel olemasolevaid vahendeid täielikult ära kasutada, sealhulgas tõhusamalt rakendada ja ajakohastada riiklikke energia- ja kliimakavu ⁽⁴⁾. Komitee võtab teadmiseks hiljuti vastu võetud nõukogu määruse, millega nähakse ette vähendada 2022.–2023. aasta talvel kollektiivselt gaasikasutust viimase viie aasta keskmise põhjal 15 % ⁽⁵⁾. Määrusele on lisatud teatis, mis sisaldab soovitusi rakendamisel ⁽⁶⁾.

2.3. Teises sambas tahetakse vähendada sõltuvust Venemaa gaasist selle aasta lõpuks kahe kolmandiku võrra ja see lõpetada 2027. aastaks gaasiimpordi mitmekesistamise kaudu. Seda tehakse USAst, Egiptusest, Iisraelist ja Sahara-tagusest Aafrikast pärit veeldatud maagaasi suurema impordi abil (+50 miljardit kuupmeetrit) ning torujuhtme impordi abil Venemaa-väliselt tarnijatelt (+10 miljardit kuupmeetrit). Lisaks koondab aprillis loodud ELi energiaplatvorm nõudlust, hõlbustab vabatahtlikku ühisostu, optimeerib taristu kasutamist ja loob pikaajalisi rahvusvahelisi partnerlusi. ELis suurendatakse maagaasi tootmist ning keskpikas plaanis võetakse kasutusele alternatiivid, nagu biometaan ja taastuvallikatest toodetud vesinik. Mitmekesistamine hõlmab ka tuumkütust, mille puhul mõned liikmesriigid sõltuvad praegu Venemaa allikatest.

2.4. Kolmandas sambas tehakse ettepanek asendada fossiilkütused ja kiirendada Euroopa üleminekut puhtale energiale: esiteks suurendatakse taastuvenergia direktiivi 2030. aasta eesmärki 40 %-lt 45 %-le. Tähelepanu all on sellised peamisi tehnoloogiad nagu päikeseenergia (eesmärk võtta 2025. aastaks kasutusele üle 320 GW päikeseenergiavõimsust, st kahekordistada 2022. aasta võimsust ja võtta 2030. aastaks kasutusele 600 GW; ELi päikeseenergiastrateegia; uus Euroopa päikesekeatuste algatus), tuuleenergia (lubade andmise kiirendamine, näiteks eelisarendusaladel), soojuspumpade kasutuselevõtu tempo kahekordistamine, et jõuda järgmise viie aasta jooksul kokku 10 miljoni ühikuni) ja elektrolüüsiseadmed. Kaasseadusandjaid kutsutakse üles viima kooskõlla taastuvenergia direktiivis kavandatud muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest valmistatud vedelate ja gaasiliste transpordikütuste alleesmärgid (75 % tööstuses ja 5 % transpordis), kiirendada vesiniku kasutamist, kahekordistades vesinikuorgude arvu, viia suveks lõpule üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate vesinikuprojektide hindamine, et ehitada üles asjaomane taristu, et 2030. aastaks ⁽⁷⁾ toota, importida ja transportida 20 miljonit tonni vesinikku. Luuakse uued vesinikualased partnerlused (Vahemere riikide ja Ukrainaga). Biometaan tootmist suurendatakse 2030. aastaks 35 miljardi kuupmeetriini. Olemasolevate biogaasiseadmete ümberehitamiseks on selle perioodi jooksul vaja investeerida 37 miljardit eurot. Et edendada elektrifitseerimist ja vesiniku kasutuselevõttu tööstuses, võtab komisjon innovatsioonifondi raames kasutusele CO₂ heite hinnavahe lepingud ja sihtotstarbelised REPowerEU alusel rahastamise komponendid ning loob ELi päikeseenergiatootjate liidu. Keskendutakse ka biomassile ning põllumajandus- ja metsajäätmetele. Komisjon kutsub kaasseadusandjaid üles võtma kiiresti vastu menetluses olevad ettepanekud alternatiivkütuste ja muude selliste transpordiga seotud küsimuste kohta, mis toetavad keskkonnahoidlikku liikuvust. Kaubaveo keskkonnahoidlikumaks muutmise algatus on kavandatud 2023. aastaks. Komisjon juhib tähelepanu vajadusele kiirendada loamenetlusi ka menetluses olevate ettepanekute varajase rakendamise abil.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 105, 4.3.2022, lk 11.

⁽²⁾ COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ COM(2022) 222 final.

⁽⁴⁾ COM(2022) 240 final.

⁽⁵⁾ Nõukogu dokument 11625/22.

⁽⁶⁾ COM(2022) 360 final.

⁽⁷⁾ COM(2022) 230 final, lk 7, ja SWD(2022), lk 26.

2.5. Viimases sambas käsitletakse arukaid investeeringuid: praegusest hetkest kuni 2027. aastani on lisaks paketi „Eesmärk 55“ vajadustele vaja 210 miljardi euro ulatuses investeeringuid. Teistelt tarnijatelt veeldatud maagaasi ja torugaasi impordi rahastamine nõuab 2030. aastaks 10 miljardit eurot. Elektrivõrku tuleb 2030. aastaks investeerida veel 29 miljardit eurot. Nende investeeringute rahastamiseks kasutab komisjon taaste- ja vastupidavuskavu, heitkogustega kauplemise süsteemi sertifikaatide enampakkumisel müümist ning ühtekuuluvuspoliitika, ühise põllumajanduspoliitika, Euroopa ühendamise rahastu, programmi „InvestEU“, innovatsioonifondi ja maksumeetmete ressursse.

2.6. Komisjon on esitanud määruse, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu, samuti otsust (EL) 2015/1814, direktiivi 2003/87/EÜ ja määrust (EL) 2021/1060, et võimaldada rahastu kasutamist saavutamaks REPowerEU eesmärgid.

2.7. Üldiselt võib olla vajalik jätkata üleminekuajaperioodil nafta, muude fossiilkütuste ja kivisöe kasutamist. Oma roll on ka tuumaenergial.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee esindab kodanikuühiskonda, keda praegune järsk hinnatõus põhjendamatult mõjutab. Seetõttu juhib komitee enne kava „REPowerEU“ sisu käsitlemist tähelepanu sellele, et paljusid praegu lahendamist vajavaid probleeme oleks olnud võimalik ära hoida või vähemalt piirata, kui sõltuvust energiaimpordist oleks vähendatud, nagu Euroopa Komisjon viimastel aastatel soovitas. Komitee tuleb meelde Euroopa Liidu 2014. aasta energiajulgeoleku strateegiat ja 2015. aasta energialiidu strateegiat, mille kohaselt ei ole EL ikka veel välise energiavarustuse häirete suhtes piisavalt kaitstud. Samuti kutsuti neis liikmesriikide ja ELi tasandi poliitikakujundajaid üles elanikele selgitama valikuid, mis on seotud meie sõltuvuse vähendamise teatud kütustest, energiatarnijatest ja tarneteedest. Ent enamik poliitikuid ja suur osa meie ühiskonnast oli odavate fossiilkütuste varudest pimestatud ega suutnud järgida ettevaatuspoliitikat. Praegune olukord on sellise hooletuse kurb tagajärg. Komitee peab kahetsusväärseks, ELil on olnud vaja sõda Ukrainas ja sellest tulenevaid moonutusi Venemaa energiatarnes, et juhtida tähelepanu sellele esmatahtsale energiajulgeoleku küsimusele ja käivitada REPowerEU kavas esitatud meetmed, mille eesmärk on tagada sõltumatus Venemaa energia impordist.

3.2. Ukraina rahva vastu toime pandud Venemaa kuritegude tagajärjel on kehtestatud sanktsioonid Venemaa nafta ja gaasi impordile ning Venemaa energiaekspordi vähendamine mõnda ELi liikmesriiki. Seetõttu on vaja kiiresti vähendada energiaimpordi Venemaalt. Komitee toetab täielikult kõiki algatusi, mis selle eesmärgi poole püüdleval. Eesmärk peab olema lõpetada järk-järgult kogu energiaimport Venemaalt nii kiiresti kui võimalik, ideaaljuhul järgmise kolme aasta jooksul.

3.3. Seetõttu toetab komitee põhimõtteliselt täielikult REPowerEU kava. Selles seatakse õige eesmärk – lõpetada võimalikult kiiresti Euroopa sõltuvus Venemaa energiaimpordist, sealhulgas asjakohased lühiajalised ja keskmise tähtsajaga meetmed selle eesmärgi edendamiseks.

3.4. Olukord on väga pingeline – eriti rahvusvahelises plaanis. Niikaua kui Euroopa impordib Venemaalt gaasi ja naftat, aitab ta kaasa Putini agressioonisõjale. Euroopa vajab Venemaa gaasi, et hoida oma tööstust töökorras ja ELi elanike kodused soojas, mis nõrgendab ELi diplomaatilist positsiooni. Kuni Venemaa saab kasutada Euroopasse toimuvaid tarneid gaasi hulgimüügihindadega manipuleerimiseks, kannatavad Euroopa elanikud ja tööstus kõrgete hindade tõttu. Lisaks tuleb karta ulatuslikke majanduslikke tagajärgi, kui ELi varustamine Venemaa gaasiga täielikult lõpeb. Seega avaldab praegune olukord kahjulikku mõju nii hindadele kui ka varustuskindlusele ja nii ettevõtjad kui ka tarbijad on selles olukorras pantvangid. Mõned ettevõtjad on kõrgete energiahindade tõttu juba olnud sunnitud tootmist piirama või selle lõpetama, mis avaldab negatiivset mõju ka tööhõivele. Samal ajal ei tea leibkonnad sageli, kuidas oma energiaarveid tasuda. Selline segane olukord avaldab survet ka ELi demokraatlikule süsteemile ja tuleb lahendada võimalikult kiiresti.

3.5. Tuleb küsida, kas REPowerEU kava on piisavalt kaugeleulatuv. Peamine eesmärk on kaotada järk-järgult sõltuvus Venemaa gaasi ja nafta impordist ning saavutada ELi energiasõltumatus Venemaast, peamiselt taastuvenergia osakaalu suurendamise, suurema energiatõhususe ja alternatiivse impordi kaudu, kuid vajaduse korral ka fossiil-, vähese CO₂ heitega ja kivisöeenergia kasutamise kaudu ajutiste lahendustena väga lühikese aja jooksul. Kõike seda silmas pidades tuleb jõupingutusi pidada piisavaks. Küll aga tuleb küsida: kas Euroopa teeb ja eelkõige kas liikmesriigid teevad kõik endast oleneva, et Venemaa gaasitarneid võimalikult kiiresti lõpetada? Pidades silmas ainult REPowerEU kava ja arvestades seda, mida me seni teame paketi „Eesmärk 55“ seadusandliku protsessi tulemustest, tundub see küsitav.

3.6. On ainult kaks täiesti usutavat võimalust, mis mõlemad annavad kohe panuse maagaasi asendamisse pikas plaanis ja on täielikult kooskõlas paketi „Eesmärk 55“ strateegiliste eesmärkidega: taastuenergia mastaapne kasv ja nõudluse järsk vähendamine.

3.7. Võttes arvesse kulu ja aega, mis on vajalik peamiste keskmise pikkusega ja pikaajaliste lahenduste väljatöötamiseks, rõhutab komitee, kui olulised on kohe võetavad meetmed. Viimaste hulgas on üksikisikute ja ettevõtjate valikud, vabatahtlikud ühisostud ELi energiaplatvormi kaudu, uute energiapartnerluste loomine usaldusväärsete toetajatega, gaasi hoiustamine, soovitude järgimine lubade andmise kiirmenetluste varaseks rakendamiseks, eelisarendusalade kasutuselevõtt ja biometanooli suurem tootmine. Kaasoadusandjad võiksid kohe vastavalt komisjoni üleskutsesele tegutseda ja lisada aja võitmiseks paketti „Eesmärk 55“ eraldi ettepanekutes sätestatud eesmärgid – suurendada taastuenergia osakaalu 40 %-lt 45 %-le, suurendada energiatõhusust veel 5 % ja parandada hoonete energiatõhusust. Kaasoadusandjad võiksid tegutseda ka vastavalt üleskutsesele võtta asjakohased ettepanekud kiiresti vastu.

3.8. Komitee väljendab heameelt ka nõukogu hiljutise määruse üle, milles käsitletakse gaasi kasutamise koordineeritud vähendamist 2022.–2023. aasta talvel.

3.9. Võttes arvesse olukorra äärmist kiireloomulisust, toetab komitee ka viisi, kuidas REPowerEU kavas võetakse arvesse võimalikku vajadust kasutada üleminekuperioodil fossiilkütuseid ja vähese CO₂ heitega kütuseid ning kivisütt, mis peab toimuma võimalikult lühidalt, et ära hoida nende allikate ammendumine. Komitee suhtub positiivselt ka asjaolusse, et siiani on tuumaenergia küsimus jäetud iga liikmesriigi pädevusse.

3.10. Komiteel on heameel kliimameetmete sotsiaalfondi loomise üle. Fondiga leevendatakse negatiivset sotsiaalset ja majanduslikku mõju ning pakutakse liikmesriikidele rahalisi vahendeid, et toetada nende meetmeid, mis on mõeldud majanduslikult vähekaitsitud leibkondadele, mikroettevõtjatele ja transpordikasutajatele avalduva sotsiaalse mõju leevendamiseks. Samal ajal juhib komitee tähelepanu sellele, et kliimameetmete sotsiaalfondi kavandatav rahastamispakett ei paku piisavat rahalist toetust sotsiaal-majandusliku mõju vastutustundlikuks käsitlemiseks kliima- ja liikuvuseesmärkide saavutamisel. Seetõttu on vaja sellele vastavat suurt eelarvet. Komitee juhib tähelepanu ka sellele, et liikmesriikide suutlikkus meelitada ligi ja hallata erasektori vahendeid on erinev.

3.11. Liikmesriigid peaksid toetama ka elanikke ja eelkõige rahaliselt nõrgemaid leibkondi nii lühiperspektiivis – kahel järgmisel talvel – kui ka pikas perspektiivis.

3.12. Energiasäästmises on komisjon seadnud eesmärgiks vähendada gaasi ja nafta tarbimist kohe 5 % (vastavalt ligikaudu 13 miljardit kuupmeetrit gaasi ja ligikaudu 16 miljonit naftaekvivalenttonni). See ei ole kaugeltki edasipüüdlik ega vasta Ukraina-vastase sõja põhjustatud kriisi mõõtmele. Poliitiline tegelikkus on siiski see, et 27. juunil 2022 kohtunud energeetikanõukogu kiitis heaks komisjoni 2021. aastal kavandatud 9 % vähendamise taseme, jättes tähelepanuta REPowerEU kavas esitatud soovitusel lisada ettepanek paketti „Eesmärk 55“.

3.13. Saksamaal vähendati gaasitarbimist juba 2022. aasta jaanuarist maini peaaegu 15 %, (*) kuigi turu-uuringute kohaselt suudaksid kodutarbijad isegi rohkem säästa. See näitab selgelt, et olukord ja valmisolek või tegutsemisvõimekus võivad eri liikmesriikides olla väga erinevad. Võib-olla on meetmetel, mis seda asjaolu võimaldavad, parimad võimalused edu saavutamiseks, nagu on näha nõukogu 26. juulil 2022 vastu võetud määruse puhul, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid, milles võetakse nõuetekohaselt arvesse ka tööstuse vajadusi.

3.14. Energiakampaaniad ei tohiks seisneda üksnes üleskutses säästa energiat, vaid peaksid hõlmama meetmeid, millel on otsene mõju, näiteks vähempakkumised. Vähempakkumiseks korraldab keskasutus – kas reguleeriv asutus või süsteemihaldur – tööstustarbivatele pakkumismenetluste, kus saab esitada oma pakkumise gaasi vabatahtlikuks piiramiseks oma konkreetsete kulude alusel. See võiks aidata saavutada gaasihoidlate täituvust ja suurendada tõenäosust, et Venemaa gaasitarbimise stsenaariumi korral elaks EL talve üle ilma liigse sotsiaalse ja majandusliku kahjuta. Komitee juhib tähelepanu tarbimiskaja potentsiaalile nõudlust vähendada.

(*) *Industrie spart Gas, Sparpotenzial bei Verbrauchern nicht gehoben* (handelsblatt.com).

3.15. Taastuvenergia asjus näib, et komisjoni seatud üldeesmärk suurendada taastuvenergia osakaalu 2021. aastal kavandatud 40 % asemel 45 % on seni jäänud märkamatuks – vähemalt energeetikanõukogu 27. juuni 2022. aasta istungil hoolimata komisjoni nõudmisest lisada see paketti „Eesmärk 55“. Komitee peab seda kahetsusväärseks, sest see aeglustab soovitud arengu mõju. Komitee väljendab siiski heameelt 2022. aasta mais tehtud eraldi ettepaneku üle kiirendada taastuvenergia projektidele loa andmise menetlusi ja võtta selliste projektide puhul kasutusele eelisarendusalad. Nii kõrvaldatakse suur takistus taastuvenergia kiirelt kasutuselevõtult eelkõige päikese- ja tuuleenergia projektide puhul. Seepärast pooldab komitee ka REPowerEU teatises esitatud soovitusi, mille kohaselt tuleks lubade andmise kiirmenetlused ja eelisarendusalad kasutusele võtta kohe, enne kui komisjoni ettepanek heaks kiidetakse.

3.16. Nende veel kaugemale ulatuvate eesmärkide saavutamiseks tuleb importida mitmeid tehnoloogiaseadmeid, sest ELil ei ole enam tootmisvõimsust, näiteks päikesepaneelide imporditakse peamiselt Hiinast. Seega sõltuvad fossiilsed energiaallikad mitte ainult impordist, vaid ka vajalikest seadmetest. Komitee kutsub kõiki poliitikakujundajaid üles mastaapselt edendama taastuvenergia seadmete tootmiskohtade laiendamist Euroopas. ELi päikeseenergiatootjate liitu võib pidada esimeseks sammuks.

3.17. Siiski on vaja tohutuid investeeringuid, et suurendada taastuvenergia osakaalu ELi energiaallikate jaotuses. Samas on avaliku sektori investeeringute osakaal CO₂ heite vähendamise tehnoloogiate teadus- ja arendustegevusse ELis väiksem kui teistes tähtsamates majandusriikides ja see ohustab ELi konkurentsivõimet peamiste tulevikutehnoloogiate valdkonnas. Komitee märgib, et rohepöörde ja varustuskindluse jaoks on vaja piisavat taastuvenergia õiget kombinatsiooni, et elektrifitseerimine ja saastevaba vesiniku tootmine oleksid edukad, välja arendataks salvestustehnoloogiad ja täielikult kasutataks ära digipöörde pakutavad võimalused, muutes sellised kontseptsioonid nagu virtuaalsed elektrijaamad lõpuks kättesaadavaks. Seetõttu on endiselt tähelepanev vajadus teadus- ja arendustegevusse investeerimise järele.

3.18. Sellised mõisted nagu omatarbeks toodetud energia tarbimine, taastuvenergiakogukonnad ja energia jagamine, mida tunnustati laialdaselt puhta energia paketi ja mida komitee on alati toetanud, on taastuvate energiaallikate kasutuselevõtuks tähtsad. Vaja on katta tohutult suured investeerimisvajadused. Elanikud on valmis investeerima oma- või kogukondlikuks tarbeks toodetud energia tarbimisse, kui nad mõistavad, et see on kasulik ka neile. Neid tuleks pigem julgustada kui heidutada. Paljudes liikmesriikides tehakse endiselt viimast. REPowerEU kavaga paralleelses ELi päikeseenergiastrateegias teadvustatakse seda ning korratakse sellega seoses teist taastuvenergia direktiivi, täpsustamata, kuidas sundida liikmesriike lõpuks asjakohaseid tõkkeid kaotama.

3.19. Taastuvenergia ja hoiustamise määratlemine ülekaaluka avaliku huvina on mõttekas, kuid selle otsene mõju jääb ebaselgeks. Jaotusvõrku, mis ühendab vastavaid rajatisi tarbijaga, tuleb samuti tunnustada ülekaaluka üldise huvina.

3.20. Isegi kui teha väga suuri edusamme energianõudluse vähendamisel (vt punktid 3.7–3.9) ja taastuvenergia osakaalu suurendamisel (vt punktid 3.10–3.12), on ilmne, et EL ei jõua energiasõltumatuseni ei lühikese ega keskpika aja jooksul. Sõltumatus tundub pikemas plaanis võimalik, kuid kas seda soovitakse või mitte, tundub endiselt olevat ebaselge. Halva kogemuse tõttu sõltuvusega Venemaast on vaja hästi läbimõeldud lähenemisviisi, et valida, milliste riikide ja piirkondadega tulevikus koostööd teha. Kuigi kiireloomulisuse tõttu tuleb veeldatud maagaasi ja (saastevaba) vesiniku impordi suhtes teha kiireid otsuseid, peab vältima pikaajalisi siduvaid otsuseid ilma põhjaliku riskianalüüsita. Enne kui komisjon pakub mittedemokraatlikele või poliitiliselt ebastabiilsetele riikidele energiapartnerlust, kutsub komitee kutsus komisjoni üles töötama välja geopoliitilise energiaimpordi strateegia, võttes arvesse kliimamuutuste leevendamist ja energiakriisi.-

3.21. Veeldatud maagaas näib olevat lahendus paljude liikmesriikide jaoks, kuid selle CO₂ jalajälje tõttu on tegemist üleminekutehnoloogiaga ja selle kasutusaeg peab olema võimalikult lühike. Järgmise 20 aasta jooksul tuleb kõik asja ehitatud veeldatud maagaasi taristud kas eemaldada või need peavad olema võimelised transportima ja tarnima saastevaba vesinikku. See peab olema kõigi järgmiste kuude jooksul tehtavate investeerimisotsuste aluspõhimõte. Vesiniku kasutamiseks valmisolekut kasutatakse sageli liigitamisel, kuid tegelikkuses on selle tähendus väga ebaselge. Sarnaselt saastevaba vesiniku määratlusega asjaomases delegeeritud õigusaktis peab komisjon määratlema vesiniku kasutamiseks valmisoleku, et ühendada investeeringute turvalisus selgete kliimaeesmärkidega. Taksonoomiat tuleks vastavalt muuta.

3.22. See näitab, kui oluline on säästvate energiaallikate jaotuse kaalumisel võtta arvesse riiklikke käitumismustreid ja lähenemisviise. Komitee märgib, et komisjon mainib oma REPowerEU kavas lühidalt tuumaenergia rolli, pidades silmas, et see valik on liikmesriikide ainuvastutus. Komitee toetab ELis kättesaadavate vahendite ulatuslikumat kasutamist, sealhulgas komisjoni kavandatud prioriteedina taastuenergia kasutamise kiiret ja mastaapset laiendamist. Mitmekülgset energiatootmise võimalused aitavad suurendada energiavarustuskindlust. Seepärast tuleks lisaks tuule- ja päikeseenergiale kasutada vähese CO₂ heitega energiaallikaid, mis sobivad uutesse energiasüsteemidesse, mis põhinevad peamiselt Euroopa energiaallikate kõikumisel.

3.23. Arukate investeeringute samm on seadnud õiged prioriteedid. Komitee kordab siiski, et õige lähenemisviisiga võib CO₂-vaba, detsentraliseeritud ja digiülemineku teinud energiavarustuse struktuur avaldada väga soodsat mõju töökohtadele ja piirkondlikule majandusele (vt TEN/660). Praeguses kriisis vajab Euroopa Liit üldist energeetikakäsitlust, mis ühendab konkreetsed energia- ja kliimateemad sotsiaalse ja piirkondliku ühtekuuluvuse poliitika eesmärkidega. Seda aspekti suuresti eritakse päikeseenergiastrateegias, mille komisjon esitas koos REPowerEU kavaga.

3.24. Komisjon juhib õigustatult tähelepanu sellele, et avaliku sektori investeeringud võivad hoogustada erasektori rahastust ja peavadki seda tegema. REPowerEU ei hõlma aga asjaomaste avaliku sektori vahendite refinantseerimist. Fossiilkütuste toetuste kaotamine oleks üks võimalus, kuidas seda korraldada. Teine võimalus oleks maksustada juhuslik kasum, mis on tingitud suurest nafta- ja gaasikriisist ning mis väljendub tohutis lisakasumis, eriti suurte naftaettevõtete jaoks. Komitee teeb ettepaneku, et see kasum maksustataks ja suunataks rahalise hüvitisena energiatarbijatele, nt majanduslikult nõrgematele leibkondadele või energiamahukatele ettevõtjatele, ning seda kasutatakse taastuenergia tootmise ja vajaliku võrgutaristu laiendamiseks, eriti kuna mõnes liikmesriigis seda juba arutatakse või rakendatakse. Komitee arvates peaks selleks, et mitte heidutada energiaettevõtjaid investeerimast vähese CO₂ heitega lahendustesse, olema sellist maksu kehtestades väga valvas. Komitee kutsus komisjoni üles tegema viivitamata ettepanekuid asjaomaste meetmete kohta.

3.25. Võttes arvesse, et tõenäoliselt on kasulik edendada kohalikele oludele kohandatud lahendusi, toetab komitee täielikult komisjoni ettepanekut kasutada taaste- ja vastupidavuskavasid ning taaste- ja vastupidavusrahastust, et aidata rakendada REPowerEU kava.

3.26. REPowerEU kava, mis igal juhul vajab suurt rahastust, on praeguses finantsraamistikus väga raske rahastada. Sellega seoses rõhutab komitee, kui oluline on kehtestada tasakaalus eelarve nõue, et investeeritaks meie ühiskonna sotsiaal-ökoloogilisesse käitumisse⁽⁹⁾.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Biometaan võib aidata vähendada Euroopa sõltuvust Venemaa gaasist ja selle lõpetada. Selle tootmiseks ja seejuures elurikkuse kahjustamise ärahoidmiseks tuleks aga eelkõige ajakohastada olemasolevaid biogaasiseadmeid. Biogaasijaamu kasutatakse praegu sageli ainult elektrienergia tootmiseks baaskoormuse vahemikus, st ööpäevaringselt. Saadud soojust kasutatakse harva. Sellised käsitused ei ole tõhusad. Saadud biogaasi tuleks töödelda ja suunata see otse gaasivõrku või siis tuleks seda kasutada ka soojuse tarnimiseks kohalike elektri ja soojuse koostootmisjaamade kujul. Väiksemad gaasihoidlad võivad aidata elektrit toota, kui puudub tuul või päike. Olemasolevate süsteemide moderniseerimiseks on vaja investeeringuid. Teatises mainitakse vastavaid stiimuleid, kuid üksikasjad puuduvad ja need tuleks kohe esitada.

4.2. Nagu on märgitud punktis 3.14, peab veeldatud maagaasil olema oma roll lühikeses ja keskmises plaanis. REPowerEU kavas lubatakse hindamist ja kavandamist, vabatahtlikke ühisoste ja paremat koordineerimist. Vahepeal aga mõned liikmesriigid juba tegutsevad. Vaja on Euroopa solidaarsust ja komisjon peab tagama, et ükski liikmesriik ei tegutse ühegi teise liikmesriigi huvide vastu, nagu on sätestatud gaasivarustuskindlust käsitlevas määruses (EL) 2017/1938.

4.3. Gaasivarustuskindluse määrusega nähakse ette ka terviklik Euroopa solidaarsuskord gaasiga seotud hädaolukorras. Hiljutine nõukogu määrus gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmete kohta ja sellele lisatud teatis „Säästame gaasi turvalise talve nimel“ on samm õiges suunas, et parandada kriisiks valmisolekut. Küll aga soovib komitee näha üldisemat kriisiraamistikku, mis sobiks sellise ulatusega kriisiga toimetulemiseks, mis on praegu ELis Ukrainas toimuva sõja tõttu.

⁽⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 105, 4.3.2022, lk 11.

4.4. Elektri jõul soojusenergia tootmine ja soojuspumbad näivad ka kaugkütte kontekstis olevat kõige paljutootavam lahendus maagaasi asendamiseks küttesektoris. Siiski on palju takistusi (alates vajalikest oskustöölised ja lõpetades sotsiaalsete küsimustega, eriti suure üürnike osakaaluga linnaosades). Teatistes neid punkte ei käsitleta. Vaja on üksikasjalikumalt ja kriitilisemat kodanikuühiskonda hõlmavat käsitlust.

4.5. Energiahindade tohutu tõus on toonud esile energiaturu nõrkused. Koguni komisjoni president von der Leyen märkis, et praegune elektriturusüsteem ei toimi enam ja seda tuleb reformida. Tuleb esitada põhimõttelisi küsimusi energia tuleviku kohta, et tagada keskkonnahoidlik, taskukohane ja usaldusväärne energiavarustus ning õigus energiale. Ülesehitust ja selle reguleerimist tuleb kohandada uute oludega, kus valitseval kohal on taastuvenergia. Samuti tuleb luua vajalikud tingimused üksikute osalejate jaoks ja tugevdada asjakohast tarbijakaitset. Komitee kiidab heaks komisjoni kavatsuse uurida võimalusi elektrituru korralduse optimeerimiseks ning toetab tugevalt turuhinnanguid, milles analüüsitakse kõigi võimalike energiaturu osalejate ja energiaturu korralduses osalejate käitumist. Igal juhul rõhutab komitee, kui oluline on enne iga ettepaneku esitamist läbi viia põhjalik mõjuhindang. Komitee juhib tähelepanu tungivale vajadusele tegeleda kõrgete elektrihindadega, sealhulgas elektri- ja gaasihindade ühendamisega, millel on negatiivne mõju liikmesriikide majandusele.

4.6. Lisaks juhib komitee tähelepanu sellele, et üha enam on vaja süstemaatiliselt prognoosida kasvavat energianõudlust piirkondade ja energialiikide kaupa. Seejuures tuleb arvesse võtta energialiikide ümberkujundamist, samuti tulevase energiasüsteemi ülesehituse kontseptuaalset kavandamist, et tagada investeringute nõuetekohane paigutamine ja varustuskindlus. Komisjon peaks koostama sellest ülevaate ja sellest laialdaselt teavitama, sest ühiskonnas puudub sageli selgus selle kohta, mil määral suudab Euroopa end ise energiaga varustada.

Brüssel, 21. september 2022

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG